

ΘΕΜΑ 7^ο
(ΞΕΝΟΦΩΝ, ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, 24-26)

- Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοὺς μὲν διδάσκοντας τοὺς μάρτυρας ὡς χρή ἐπιπορκούντας καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ καὶ τοὺς πειθομένους τούτοις ἀνάγκη ἐστὶ πολλὴν ἑαυτοῖς συνειδέναι ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν· ἐμοὶ δὲ τί προσήκει νῦν μείον φρονεῖν ἢ πρὶν κατακριθῆναι, μηδὲν ἐλεγχθέντι ὡς πεποιήκα τι ὦν ἐγράψαντό με; οὐδὲ γὰρ ἔγωγε ἀντὶ Διὸς καὶ Ἥρας καὶ
- 5 τῶν σὺν τούτοις θεῶν οὔτε θύων τισὶ καινοῖς δαίμοσιν οὔτε ὀμνύς οὔτε νομίζων ἄλλους θεοὺς ἀναπέφηνα. τούς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείρομι καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεθίζων; ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κεῖται θάνατος ἢ ζημία, ἱεροσυλία, τοιχωρυχία, ἀνδραποδίσει, πόλεως προδοσία, οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἀντίδικοι τούτων πρᾶξά τι κατ' ἐμοῦ φασιν. ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι ὅπως ποτ' ἐφάνη ὑμῖν τοῦ θανάτου ἔργον ἄξιον ἐμοὶ
- 10 εἰργασμένον. ἀλλ' οὐδὲ μέντοι ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω, διὰ τοῦτο μείον φρονητέον· οὐ γὰρ ἐμοὶ ἀλλὰ τοῖς καταγνοῦσι τοῦτο αἰσχρὸν ἐστὶ.

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **ὦ ἄνδρες:** πρόκειται για δίκη εντός δικαστηρίου, και η προσφώνηση είναι για δικαστές. Μη μεταφράζετε *ἄνδρες Αθηναῖοι*, γιατί απευθύνεται σε δικαστές, κι όχι σε Αθηναίους πολίτες με την έννοια του ιδιώτη. Ούτε πάλι *κύριοι δικαστές*, γιατί οι Έλληνες την προσφώνηση *κύριοι* δεν την γνώριζαν. Αφήστε την μετάφραση όπως είναι *δικαστές* χωρίς τίποτε άλλο. **τοὺς μὲν διδάσκοντας:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό. Λειτουργεῖ συντακτικά ως υποκείμενο στο απαρέμφατο *συνειδέναι*. **τοὺς μάρτυρας ὡς χρή:** δυο αντικείμενα στην μτχ. *διδάσκοντας* καθώς το ρ. συντάσσεται είτε με δυο αιτιατικές *διδάσκω κάποιον κάτι*, είτε με αιτιατική και ειδική πρόταση: *αυτοὶ που διδάσκουν τους μάρτυρες ὅτι πρέπει να...*. **ἐπιπορκούντας:** συνημμ. μτχ. από την αιτιατική *τοὺς μάρτυρας* ως τροπική μτχ.
- 2 **καταψευδομαρτυρεῖν ἐμοῦ:** το απαρέμφατο είναι υποκείμενο στο απρόσωπο ρ. *χρή* και η γενική είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο. **καὶ τοὺς πειθομένους τούτοις:** ο *καί* συνδέει την έναρθρη αυτήν μτχ. και την προηγούμενη επίσης έναρθρη *τοὺς διδάσκοντας*, οπότε συντακτικά είναι ίδιες. Η αντωνυμία εἶναι αντικ. στην μτχ. **ἀνάγκη ἐστὶ:** είναι το ρ. της κύριας πρότασης, απρόσωπη έκφραση. **ἑαυτοῖς συνειδέναι:** το απαρέμφατο είναι υποκείμενο στην προηγούμενη απρόσωπη έκφραση. Η δοτική είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο. Προσέξτε: *σύνειδα τινί = γνωρίζω καλά για κάποιον ἢ μαζί με κάποιον* ενώ *σύνειδα ἐμοί = γνωρίζω καλά για ἐμένα ἢ ὅτι ἐγώ*. Στην προκειμένη περίπτωση επειδή η αντωνυμία είναι αυτοπαθής *οὔτοι συνίσασσι ἑαυτοῖς = αυτοὶ γνωρίζουν καλά για τους ἰδίους τους εαυτούς τους*.
- 3 **ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν:** δυο αντικείμενα στο απαρέμφατο *συνειδέναι*: *συνειδέναι ἑαυτοῖς πολλὴν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν = γνωρίζουν καλά για τον εαυτό τους, ὅτι οἱ ἴδιοι εἶναι πολύ ἀσεβεῖς καὶ ἀδικοί*. **ἐμοὶ δὲ τί προσήκει:** κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση. Το ερωτηματικό στο τέλος της περιόδου ανήκει σ' αυτήν την πρόταση. Το ρ. είναι απρόσωπο. Η αιτιατική *τί* έχει επιρρηματική σημασία *γιατί, για ποιόν λόγο* **μείον φρονεῖν:** *να εἶμαι λιγότερο συνετός*, το *μείον* είναι επίρρημα. **ἢ πρὶν κατακριθῆναι:** β' ὀρος συγκρίσεως με χρονική πρόταση, η οποία εκφέρεται με *πρὶν + ἀπαρέμφατο*. (Για τις χρονικές προτάσεις του *πρὶν* δες [ΕΔΩ](#)).

- 4 μηδὲν ἐλεγχθέντι:** η μτχ. είναι συνημμ. στην προηγούμενη δοτική προσωπική 'έμοί' ως επιρρηματική εναντιωματική, 'ἐλέγχομαί τι = αποδεικνύομαι σε κάτι μετά από εξέταση'. Η αντων. 'μηδέν' έχει επιρρ. σημασία της αναφοράς 'σε τίποτε'. **ὡς πεποίηκά τι:** ειδική πρόταση αντικείμενο στην μτχ. 'ἐλεγχθέντι'. **ὧν ἐγράψαντό με:** αναφορική πρόταση με ἔλξη του αναφορικού στην αντωνυμία 'ὧν', η οποία θα έπρεπε να ήταν σε αιτιατική πτώση, για να λειτουργήσει ως δεύτερο αντικείμενο στο ρ. 'ἐγράψαντο', το οποίο ως δικαστικό ρ. συντάσσεται με δυο αιτιατικές 'γράφομαι τινά τί = εγγράφως καταγγέλλω κάποιον για κάποιον αδίκημα'. Η ανάλυση της ἔλξης είναι ως εξής: 'ὡς πεποίηκά τι <τούτων, ἄ> ἐγράψαντό με = ὅτι δήθεν ἔκανα κάτι από αυτά για τα οποία εγγράφως με κατήγγειλαν'. **ἀντὶ Διὸς καὶ Ἡρας:** δυο εμπρόθετοι προσδ. που δηλώνουν αντικατάσταση 'αντί για την Ἡρα και τον Δία = στην θέση της Ἡρας και του Διά'.
- 5 καὶ τῶν σὺν τούτοις θεῶν:** ο 'καί' ως συνδετικός ενώνει τις δυο προηγούμενες γενικές με την γενική 'τῶν θεῶν' και δημιουργεί τον τρίτο στην σειρά εμπρ. προσδ. της αντικατάστασης. Ο εμπρόθετος 'σὺν τούτοις' δηλώνει την συνοδεία, αλλά επειδή βρίσκεται ανάμεσα σε ἄρθρο και ὄνομα, θεωρείται και σε θέση επιθετικού προσδιορισμού. **οὔτε θύων...οὔτε ὀμνὺς οὔτε νομίζων:** τρεις συνημμένες μτχ. από το υποκείμενο του ρ. 'ἀναπέφηνά', που είναι παρακείμενος του ρ. 'ἀνά+φαίνομαι = πέφηνά'. Επειδή το ρ. θεωρείται συνδετικό, οι τρεις μτχ. είναι κατηγορηματικές: 'δεν ἔχω φανεί ούτε να/ὅτι θυσιάζω, ούτε να/ὅτι ορκίζομαι, ούτε να/ὅτι πιστεύω'. **τισὶ καινοῖς δαίμοσιν:** η αντωνυμία 'τισί' και το επίθετο είναι επιθετικοί προσδιορισμοί στο 'δαίμοσιν', το οποίο συντάσσεται με την μτχ. 'θύων' ως αντικείμενό της.
- 6 ἄλλους θεοὺς:** το ουσιαστικό 'θεοὺς' συντάσσεται με την μτχ. 'νομίζων' ως αντικείμενό της, και το 'ἄλλους' είναι επιθ. προσδιορισμός στο 'θεοὺς'. **τούς γε μὴν νέους πῶς ἂν διαφθείροιμι:** κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση. Η αιτιατική 'τούς νέους' είναι και αντικείμενο στο ρ. 'ἂν διαφθείροιμι', αλλά και στην πιο κάτω μτχ. 'προσεθίζων'. **καρτερίαν καὶ εὐτέλειαν προσεθίζων;** η μτχ. είναι συνημμ. στο υποκ. του ρ., ως εναντιωματική, ενώ τα δυο ουσιαστικά είναι αιτιατικές της αναφοράς.
- 7 ἐφ' οἷς γε μὴν ἔργοις κείται θάνατος ἢ ζημία:** δευτερεύουσα αναφορική πρόταση. Ο εμπρ. προσδ. 'ἐφ' οἷς ἔργοις' είναι της αιτίας ή συγκεκριμένα εδώ του 'εγκλήματος' με το ενδιάμεσο αναφορικό να είναι επιθετικός προσδ. Υποκείμενο του ρ. είναι 'ἡ ζημία = ἡ ποινή' και το ουσιαστικό 'θάνατος' είναι επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου, 'για ὅσα ἀδικήματα ἡ ποινή υπάρχει με τὴν μορφή του θανάτου'. **ἱεροσυλία, τοιχωρυχία, ἀνδραποδίσει, προδοσία:** τέσσερα ουσιαστικά σε δοτική πτώση, διότι είναι επεξηγήσεις στον εμπρόθετο προσδ. 'ἐφ' οἷς ἔργοις', και λειτουργούν επίσης ως δοτικές της αιτίας ή του εγκλήματος.
- 8 τούτων:** συντάσσεται με το 'τί' ως γενική διαιρετική, και αναφέρεται στα προηγούμενα εγκλήματα. **πρῶξάί τι:** το απαρέμφατο είναι αντικ. στο ρ. 'φασίν' και υποκείμενό του ενν. η αντων. 'ἐμέ'. Το 'τί' είναι σύστοιχο αντικ. **κατ' ἔμοῦ:** εμπρ. προσδ. συντασσόμενος με το 'φασίν' που δείχνει εχθρική διάθεση 'καταγγέλλουν εναντίον μου'.
- 9 ὥστε θαυμαστὸν ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι:** όταν περίοδος λόγου ξεκινά με τον 'ὥστε', η πρόταση μπορεί να είναι συμπερασματική, όχι όμως δευτερεύουσα, αλλά κύρια. Η έκφραση 'θαυμαστὸν εἶναι' είναι απρόσωπη και λειτουργεί ως υποκείμενο στο επίσης απρόσωπο ρ. 'δοκεῖ'. **ὅπως ποτ' ἐφάνη ὑμῖν:** μετά από ρρ. ψυχικού πάθους οι προτάσεις που ακολουθούν με τον 'ὅπως' θεωρούνται είτε αιτιολογικές, είτε όμως και πλάγιες ερωτήσεις ανάλογα με το κάθε φορά συγκεκριμένο περιεχόμενο. Εδώ η πρόταση αυτή λειτουργεί πιο πολύ ως πλάγια ερώτηση: 'μου φαίνεται πολύ περίεργο / παράξενο με ποιὸν τρόπο πέρασε σε σας ἡ αντίληψη...'. Η δοτική 'ὑμῖν' είναι προσωπική δίπλα στο απρόσωπο ρ. 'ἐφάνη': 'φαίνεται μοι = μου δημιουργείται ἡ αντίληψη ὅτι...'. **τοῦ θανάτου ἔργον ἄξιον ἔμοι εἰργασμένον:** Το προηγούμενο ρ. 'ἐφάνη' ως απρόσωπο έχει υποκείμενό του το εννοούμενο απαρέμφατο 'εἶναι' του οποίου υποκείμενο είναι η αιτιατική 'ἔργον', και κατηγορούμενο είναι η μτχ. 'εἰργασμένον'. Η δοτ. 'έμοί' είναι του ποιητικού αιτίου στην μτχ. Το επίθετο 'ἄξιον' είναι επιθετικός προσδιορισμός. Η γενική 'τοῦ θανάτου' συντάσσεται με το 'ἔργον' ως γενική της αξίας.

- 10** *ὅτι ἀδίκως ἀποθνήσκω*: η πρόταση είναι δευτερεύουσα ειδική. Όμως το γεγονός ότι αντιστοιχείται άμεσα με τον εμπρόθετο προσδ. της αιτίας 'διὰ τοῦτο', καθιστά την ειδική πρόταση ως αιτιολογική και μεταφράζεται αναλόγως. **μείον φρονητέον**: ενν. 'έστί': 'σε καμία περίπτωση δεν πρέπει το φρόνημά μου να καμφθεί'.
- 11** *τοῖς καταγνοῦσι*: έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, δοτική προσωπική στην προσωπική σύνταξη 'τοῦτο αἰσχρόν έστι': 'αυτό το πράγμα αποτελεί ντροπή για τούς κατηγορούς μου'.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Όμως, δικαστές, αυτοί οι οποίοι καθοδηγούν τους μάρτυρες ότι πρέπει καταπατώντας τον όρκο τους να καταθέτουν ψευδείς καταγγελίες εναντίον μου, αλλά και αυτοί που υπακούουν σ' αυτά, είναι ανάγκη να καταλογίζουν στον εαυτό τους μεγάλη ασέβεια και αδικία. Διότι για ποιόν λόγο ταιριάζει σε μένα τώρα να έχω λιγότερο θάρρος απ' ό,τι πριν κατηγορηθώ, καθώς μετά από την εξέταση, σε τίποτε δεν αποδείχθηκα ότι έχω διαπράξει κάτι από αυτά για τα οποία με κατήγγειλαν εγγράφως; Διότι ούτε αντί για τον Δία και την Ήρα και τους θεούς που είναι μαζί τους, έχω φανεί ότι θυσιάζω σε κάποιους καινούργιους θεούς, ούτε ότι ορκίζομαι ούτε ότι αποδέχομαι διαφορετικούς θεούς. Και πάλι πώς είναι δυνατόν να διαφθείρω την νεολαία, παρά το γεγονός ότι την συνηθίζω στην καρτερικότητα και στην λιτή ζωή; Διότι για όσες πράξεις η ποινή είναι ο θάνατος, δηλ. για την παραβίαση των ιερών κανόνων, για την κλοπή, για την πώληση ελεύθερου ανθρώπου ως δούλου, για την προδοσία της πόλεως, ούτε οι ίδιοι οι αντίδικοί μου δεν υποστηρίζουν εναντίον μου πως έκανα κάτι απ' αυτά. Συνεπώς μου φαίνεται αξιοπερίεργο με ποιόν τρόπο κάποτε φάνηκε σ' εσάς ότι από εμένα έχει διαπραχθεί κάποια πράξη που αξίζει τον θάνατο. Όμως ούτε πάλι επειδή οδηγούμαι στον θάνατο άδικα, γι' αυτόν τον λόγο πρέπει να μειωθεί το φρόνημά μου, αφού αυτή η συμπεριφορά είναι προσβλητική όχι για εμένα, αλλά για τους κατηγορούς μου.